

NOTA Haasdonk – Melselestraat (Oost-Vlaanderen): Proefput

ADEDE Archeologisch Rapport 796 - 2021

Van Eynde Merel

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 796

Nota

**Haasdonk – Melselestraat
(Oost-Vlaanderen): Proefput
VERSLAG VAN RESULTATEN**

VAN EYNDE MEREL

Colofon

Uitgever	ADEDE bv
Jaar van uitgave	2021
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	David Janssens
Kaartmateriaal	M. Van Eynde
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bv. ADEDE bv is niet aansprakelijk voor eventuele schade voortvloeiend uit diens adviezen.

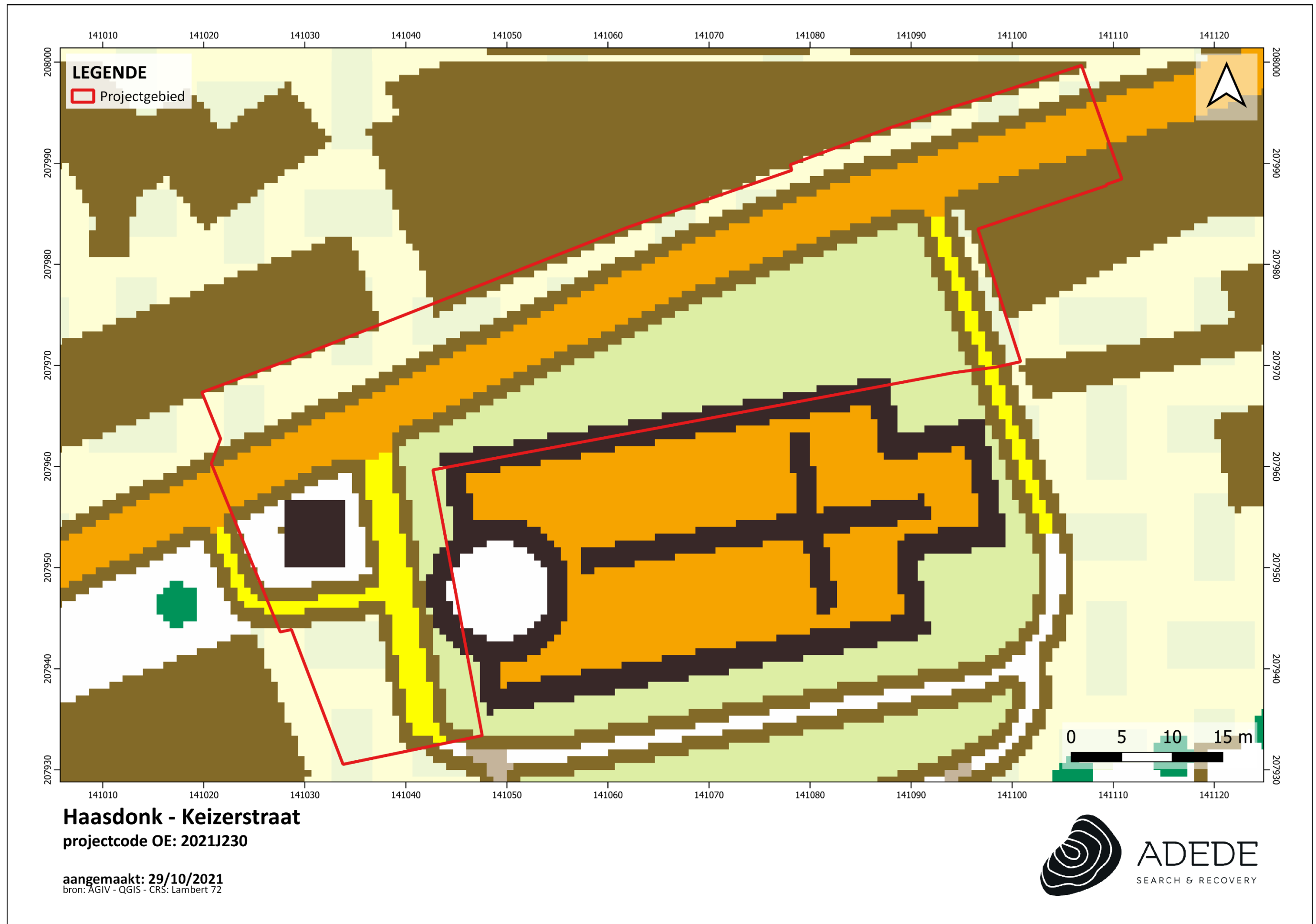
Inhoudsopgave

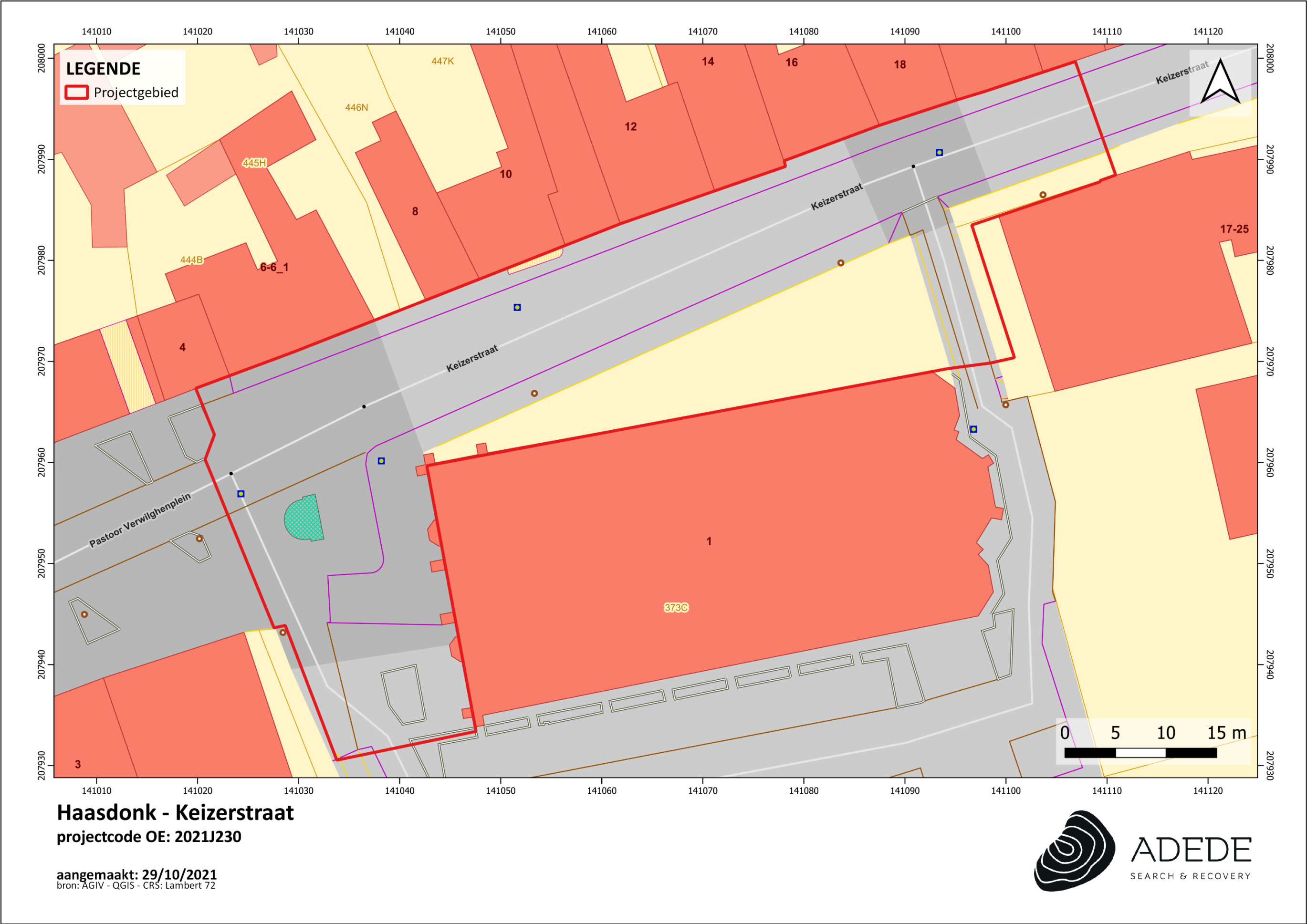
1	Administratieve fiche	- 6 -
2	Beschrijvend gedeelte	10
2.1	Situatie terrein.....	10
2.2	Geplande werken	10
2.3	Bureauonderzoek	11
3	Projectspecifiek	12
3.1	Archeologische voorkennis	12
3.2	Aanleiding van het onderzoek.....	12
3.3	Doel van het onderzoek	12
3.4	Randvoorwaarden	12
4	Proefputtenonderzoek (2021J230)	13
4.1	Werkwijze en strategie.....	13
4.1.1	Motivering onderzoeksstrategie	13
4.1.2	Afwijking voorgesteld Programma Van Maatregelen	13
4.1.3	Organisatie van het vooronderzoek en gebruikt materiaal	13
4.2	Assessmentrapport	17
4.2.1	Methoden, technieken en criteria.....	17
4.2.2	Assessment vondsten.....	18
4.2.2.1	Menselijk botmateriaal	18
4.2.2.2	Metalen vondsten	19
4.2.2.3	Glas	19
4.2.2.4	Plastiek	20
4.2.3	Assessment stalen	20
4.2.4	Conservatie assessment	20
4.2.5	Assessment sporen en lagen	21
4.2.5.1	Topografie van het onderzoeksgebied	21
4.2.5.2	Stratigrafie en bodemopbouw	22
4.2.5.3	Sporenbestand	24
4.2.5.4	Datering en interpretatie	27
4.2.5.5	Beantwoorden onderzoeksvragen	28
5	Synthese	31
5.1	Besluit gespecialiseerd publiek	31

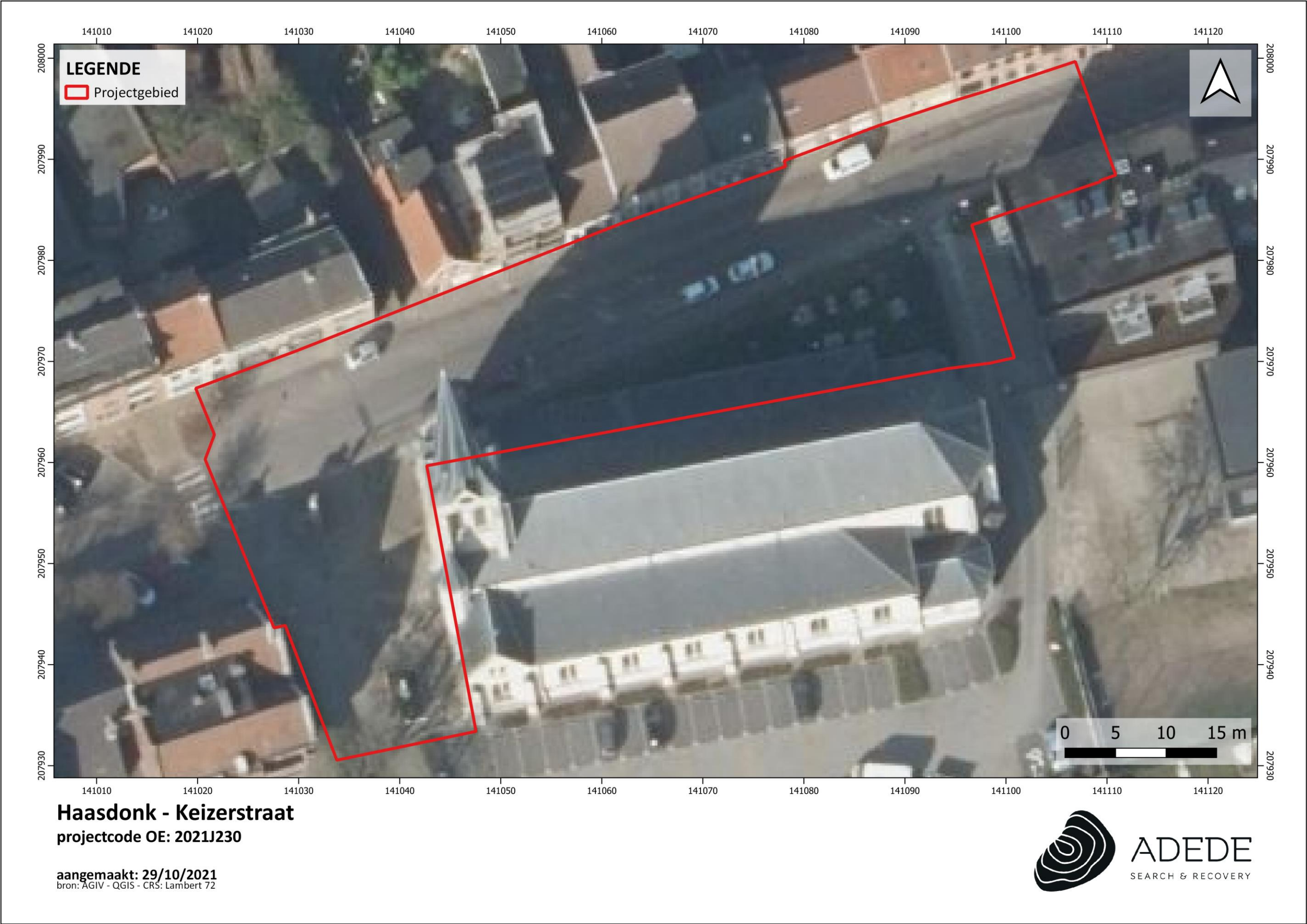
5.1.1	Archeologische waardering	31
5.1.2	Potentieel tot kennisvermeerdering en afweging verder onderzoek	31
5.2	Besluit breed publiek.....	31
6	Bibliografie.....	32
7	Fotolijst proefputtenonderzoek	33
8	Vondstenlijst proefputtenonderzoek	34
9	Sporenlijst proefputtenonderzoek	35
10	Lijst van figuren	36

1 Administratieve fiche

Projectcode	Proefputten: 2021J230
Site	Haasdonk-Melselestraat, Keizerstraat
Projectsigle ADEDE	HAA-KEI
Ligging	Keizerstraat, Haasdonk (Beveren)
Topografische kaart	Zie plannr. 1
Kadaster	Beveren, Afdeling 10 (Haasdonk), sectie C, perceel 3773C
Soort onderzoek	Proefputtenonderzoek
Aard van de vervolgw werken	Herinrichting kerkplein
Uitvoerder	ADEDE bvba
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	David Janssens OE/ERK/ARCHEOLOOG/2018/00215 Merel Van Eynde OE/ERK/ARCHEOLOOG/2021/00005
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bvba
Bibliografische referentie	Van Eynde M., 2021, Nota Haasdonk – Melselestraat (Oost-Vlaanderen): Proefput, ADEDE Archeologisch Rapport 796, Gent.
Grootte onderzoeksgebied	±8,4 m ²
Periode uitvoering	Oktober 2021
Thermen thesaurus Onroerend Erfgoed	Proefputtenonderzoek, Prospectie met ingreep in de bodem

2 Beschrijvend gedeelte

2.1 Situatie terrein

Het te onderzoeken gebied is op het kerkplein van Haasdonk gelegen, tussen het aanwezige monument en de Sint-Jacobus De Meerdere-kerk. Bij de aanvang van de werken was de verharding nog aanwezig. De verharding werd weggebroken onder toezicht van de archeologen.

Figuur 1: Overzicht op het onderzoeksgebied.

2.2 Geplande werken

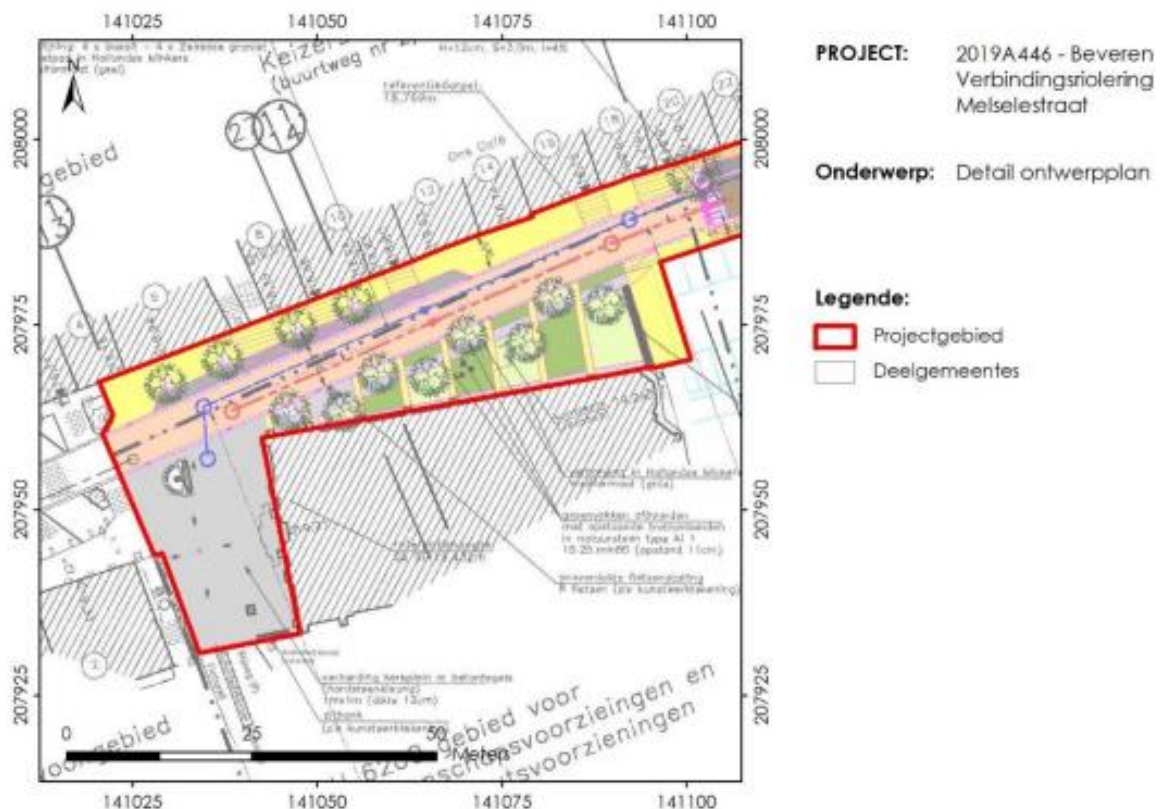
De werken maken deel uit van een groter geheel van rioleringswerken, voor een beschrijving hiervan wordt verwezen naar de bekrachtigde archeologienota.¹ Voor het huidige onderzoeksgebied zijn voornamelijk de werken voor de heraanleg van het kerkplein van belang:

- *“Ter hoogte van de Sint-Jacobus de Meerdere kerk van Haasdonk wordt een nieuwe rijweg in betonstraatstenen voorzien, evenals een parking in basaltkeien. Het voetpad ten noorden van de rijweg wordt heraangelegd met Hollandse klinkers.*
- *Over een oppervlakte van ca. 1050 m² wordt de zone ten zuiden van de Keizerstraat, aansluitend op de parochiekerk heraangelegd. De ingrepen die hiermee gepaard gaan, vinden*

¹ Archeologienota 11714: Van Baelen et al. 2019, 9-20.

zowel plaats in de ca. 560 m² omvangrijke zone tussen de Keizerstraat en de noordelijke muur van parochiekerk, een gebied dat momenteel grotendeels in gebruik is als kerktuin met gras- en boomaanplantingen, als in de ca. 490 m² omvangrijke en volledig verharde zone vóór het westportaal van de kerk. Het huidige loopoppervlak ten noorden van de noordelijke kerkmuur wordt deels verhard met grijze Hollandse klinkers afgewisseld met groenvakken. Eveneens wordt een onoverdekte fietsenstalling met ruimte voor acht fietsen voorzien. In de zone vóór het westelijk kerkportaal wordt ter hoogte van het huidige loopoppervlak een verharding in hardsteenkleurige betontegels (1 x 1 x 0.12 m) voorzien. De ingrepen op beide locaties zijn beperkt in diepte tot de huidige toplaag.

- Ter hoogte van de parochiekerk worden eveneens aan weerszijden van de straat een twaalfstal bomen aangeplant.²

Figuur 2: Opmetingsplan geplande werken zone parochiekerk Haasdonk³

2.3 Bureauonderzoek

Voor de resultaten van het bureauonderzoek wordt verwezen naar de bekrachtigde archeologienota met id-nummer 11714⁴.

² Archeologienota 11714: Van Baelen et al. 2019, 12.

³ Archeologienota 11714: Van Baelen et al. 2019, 13, figuur 9.

⁴ <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/notas/11714>

3 Projectsamenhang

3.1 Archeologische voorkennis

Binnen de contouren van het projectgebied werd nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. Het projectgebied is wel gelegen naast een gekende archeologische zone, namelijk de locatie van de Sint-Jacobus De Meerdere-Kerk⁵ en binnen de aangegeven zone van deze historische waarde.⁶

3.2 Aanleiding van het onderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande omgevingsvergunningsaanvraag voor stedenbouwkundige handeling waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De initiatiefnemer is daarom verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

3.3 Doel van het onderzoek

De prospectie met ingreep in de bodem had tot doel het vaststellen, evalueren en waarderen van de mogelijke archeologische resten die op de locatie aanwezig zijn, dit in het kader van de opmaak van de archeologienota voor het volledige onderzoeksgebied.

3.4 Randvoorwaarden

Door de centrale ligging van het onderzoeksgebied in de dorpskern van Haasdonk, werd het vooronderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd in uitgesteld traject.

⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/39057>

⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/17272>

4 Proefputtenonderzoek (2021J230)

4.1 Werkwijze en strategie

4.1.1 Motivering onderzoeksstrategie

Zie goedgekeurde archeologienota (ID 11714) met vigerend Programma van Maatregelen.⁷

4.1.2 Afwijking voorgesteld Programma Van Maatregelen

Bij de uitvoering van het veldwerk werd zo goed als mogelijk het oorspronkelijk voorgestelde puttenplan gevolgd.

Door de ligging vlak aan de Keizerstraat, die tijdens het vooronderzoek nog in gebruik was, diende de werkput wat naar het zuiden verplaatst te worden. Op deze manier konden de archeologische werken plaatsvinden zonder al te veel verkeershinder te veroorzaken.

4.1.3 Organisatie van het vooronderzoek en gebruikt materiaal

Bij de uitvoering van het veldwerk werd dus zo goed als mogelijk het oorspronkelijk voorgestelde puttenplan gevolgd. Toch zorgde terrein-specifieke omstandigheden ervoor dat er enkele afwijkingen noodzakelijk waren. Door de ligging vlak aan de Keizerstraat, die tijdens het vooronderzoek nog in gebruik was, diende de werkput wat naar het zuiden verplaatst te worden. Op deze manier konden de archeologische werken plaatsvinden zonder al te veel verkeershinder te veroorzaken.

Tijdens het onderzoek werd in totaal één profiel geregistreerd, aangezien er slechts één werkput aangelegd werd. De aangelegde werkput was 8,4m² groot. Voor dit specifieke onderzoeksgebied kon met deze proefput voldoende kennis vergaard worden om een gefundeerde inschatting te maken van het archeologisch potentieel van het terrein.

In de proefput bestonden de bovenste lagen (95cm) uit puin en ophogingspakketten, daaronder werd de natuurlijke bodem aangetroffen met daarin antropogene sporen. Er werd getracht vondsten te recupereren uit de aanwezige lagen en sporen om een relatieve datering te bekomen van deze lagen/sporen en verkleuringen. Er werden in totaal 17 vondstnummers toegekend. Deze worden later verder besproken. Tijdens het onderzoek werden 5 spoornummers uitgedeeld.

⁷ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/11714>

Figuur 3. Voorgesteld Proefputtenplan volgens PVM ⁸ (boven) en uitgevoerd Proefputtenplan (onder).

⁸<https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/11714>

Het archeologisch veldwerk werd uitgevoerd op 20 oktober 2021 door Merel Van Eynde (Veldwerkleider, erkend archeoloog type 1 en fysisch antropoloog, ADEDE bvba) en Cedric Van Huffel (archeoloog, ADEDE bvba). Het terreinwerk werd uitgevoerd met begeleiding van erkend archeoloog type 1 en aardkundige David Janssens.

De verwerking van de resultaten en de opmaak van het assessmentverslag werd uitgevoerd door Merel Van Eynde. De digitale plannen werden hierbij verwerkt in QGIS en de lijsten in Microsoft Excel.

Voor het graaf- en opvulwerk werd gebruik gemaakt van een graafmachine van ongeveer 16 ton met een tandeloze graafbak van 1,8m breed. Na het uitgraven met deze graafmachine werden de verschillende archeologische niveaus manueel opgeschoond. Vervolgens werd de put gedocumenteerd (gefotografeerd en digitaal ingetekend). Het afgraven gebeurde gescheiden waarbij de teelaarde van de onderliggende lagen werd gescheiden om tijdens het dempen van de put de oorspronkelijke bodemopbouw zo goed mogelijk te herstellen.

De bodem werd laagsgewijs afgegraven tot op het eerste archeologische relevante én leesbare niveau. De registratie van de sporen en profielen gebeurde conform de CGP §8.6. Het vlak, alle sporen en de referentieprofielen zijn gefotografeerd en digitaal ingetekend. De foto's werden genomen met een Samsung Galaxy S8. Alle werkputten zijn ingemeten in Lambert-72 coördinaten met behulp van een GPS van het type Septentrio AsterX-U.

Er werd één profiel aangelegd, opgeschoond en geregistreerd, om zodoende een beter inzicht te krijgen in de bodemopbouw/stratigrafie van het projectgebied.

De diepte van elk vlak ten opzichte van het maaiveld is weergegeven volgens de Tweede Algemene Waterpassing (TAW). Alle sporen werden gefotografeerd en beschreven.

Figuur 4: Overzichtsfoto van de vier aangelegde werkput.

4.2 Assessmentrapport

4.2.1 Methoden, technieken en criteria

Het assessment van de sporen gebeurde grotendeels bij de uitvoering van het veldwerk. Dit werd bijgestuurd, verfijnd en aangepast op basis van de digitale plannen en coupetekeningen, de foto's en de spoorbeschrijvingen achteraf. Natuurwetenschappelijke dateringen waren niet voorhanden. De interpretatie van de sporen is voornamelijk gebaseerd op de vorm, de kleur, de aflijning en de structuurvulling zoals waargenomen in het vlak. Normaliter kan men een deel van de aangetroffen sporen "dateren" op basis van vondstmateriaal in hun (op)vulling. Toch dient men voor ogen te houden dat het gebruik van vondstmateriaal als daterend element niet zaligmakend is. Vondstmateriaal kan namelijk sporen relatief dateren. Soms is het materiaal niet goed dateerbaar en zelfs wanneer dat wel zo is, dient de vraag gesteld te worden wat de relatie is met het betreffende spoor en waar het zich in dat spoor bevindt. Vondsten kunnen immers op velerlei wijzen in de grond terechtkomen. Indien een site gedurende een lange periode in gebruik is geweest, dient rekening gehouden te worden met fenomenen als opspit en zwerfvuil, die het dateren van sporen kunnen bemoeilijken.

Bij uitvoering van onderhavig veldwerk werden 17 vondsten aangetroffen. Deze werden onder andere gehaald uit ophogingslagen, waardoor ze niet meteen als primaire contexten te beschouwen zijn. Daarnaast werden de meeste vondsten in sporen aangetroffen.

4.2.2 Assessment vondsten

Er werden in totaal 17 vondstnummers uitgeschreven. Deze zijn grofweg op te delen in drie categorieën, zijnde menselijk botmateriaal, metaal, glas en plastic. Alle vondsten werden aangetroffen bij de aanleg van de archeologische vlakken en het opgraven van het skeletmateriaal. De meeste vondsten werden aangetroffen in sporen.

Tabel 1: Inventaris aangetroffen vondsten

Inventarisnr.	WP	Spoor	Vlak	Kwadrant	Profiel	Laag	Materiaal categorie	Aantal	Datering	Beschrijving
0001	1		1				Bot Menselijk			Los bot
0002	1	1	1				Bot Menselijk			Skelet 1
0003	1	2	1				Bot Menselijk			Skelet 2
0004	1	3	1				Bot Menselijk			Los bot
0005	1	2	1				Metaal	5		Nagels
0006	1	2	1				Glas	1		
0007	1	2	1				Plastiek	2		Knoop
0008	1	5	1				Bot Menselijk			Skelet 4
0009	1	1	1				Metaal	5		Nagels
0010	1	1	1				Plastiek	3		Knoop
0011	1		2				Bot			Los bot
0012	1	3	1				Glas			
0013	1	5	1				Metaal			Haarpinnen
0014	1	4	1				Plastiek	2		Knoop
0015	1	4	1				Bot Menselijk			Skelet 3
0016	1	4	1				Glas	6		
0017	1	4	1				Metaal	2		Nagels

4.2.2.1 Menselijk botmateriaal

Het aangetroffen botmateriaal is steeds menselijk van aard. In totaal werden 4 individuen opgegraven, daarnaast werd ook los bot ingezameld.

Het los bot is afkomstig uit de ophogingslaag boven de sporen, maar ook tussen de sporen was los bot aanwezig. Het minimum aantal individuen dat op basis van het los bot bepaald kan worden is 5. Dit MNI is gebaseerd op de schedels die bij het los bot aanwezig waren, dit was tevens ook het meest voorkomende element dat met zekerheid aan verschillende individuen toegewezen kon worden.

Ook spoor 3 bevatte enkel los bot het gaat om ribben, wervels, elementen van een rechter en linker arm, een linker bovenbeen en delen van een onderbeen. Hoewel het mogelijk is dat deze tot eenzelfde individu behoren, werd niets in anatomisch verband aangetroffen en kan dit niet met zekerheid gesteld worden.

Alle individuen zijn tot aan hun knieën in de werkput gelegen, hierdoor ontbreken telkens de voeten en (een groot deel van) de onderbenen. Verder was van individu 4 enkel de linkerzijde in de werkput gelegen. Het gaat telkens om volwassenen die met hun hoofd naar het westen en hun voeten naar het oosten begraven zijn. Een eerste assessment toont aan dat het om 3 mannen (individu 1-3) en een vrouw (individu 4) gaat. Het oorstijgende gewricht van het bekken (auricular surface) werd ook gebruikt om een inschatting te maken van de leeftijd van de individuen. Op basis van de leeftijdsgebonden

veranderingen zichtbaar op deze locatie kan van individu 1 en 2 gesteld worden dat het om oude (50+) mannen gaat, terwijl individu 3 en 4 eerder in te delen zijn als midden volwassenen (35-50jaar).

4.2.2.2 Metalen vondsten

Het aangetroffen metaal tijdens het onderzoek omvat voornamelijk kistnagels. Daarnaast werden onder het hoofd van individu 4 verschillende fijne metalen pinnen gevonden die gezien hun locatie geïnterpreteerd werden als haarpinnen. Bij enkele van deze pinnen is zelfs het haar zelf nog bewaard.

Figuur 5. Haarpinnen bij individu 4 (vondst 13).

4.2.2.3 Glas

Zowel in spoor 2, 3 en 4 werden glasfragmenten gevonden. Het gaat bij de vondsten uit spoor 2 en 4 telkens om fragmenten van flessen. Het glas uit spoor 2 heeft een decoreren reliëf.

Figuur 6. Vondst 12 (spoor 3).

4.2.2.4 *Plastiek*

Bij individu 1 tot 3 werden ter hoogte van de torso 2 tot 3 witte, plastieken knoopjes aangetroffen. Deze kledingelementen zijn met grote waarschijnlijkheid afkomstig van het hemd waarin deze individuen begraven zijn. Het uitzicht van de knoopjes stemt overeen met moderne hemdknoopjes, deze zijn te situeren vanaf het begin van de 20^e eeuw.⁹ De aanwezigheid van plastic wijst op een beperkte ouderdom voor de sporen.

Figuur 7. Knoopjes bij individu 1 (boven) tot 3 (onder).

4.2.3 *Assessment stalen*

Tijdens het proefputtenonderzoek werden geen stalen genomen.

4.2.4 *Conservatie assessment*

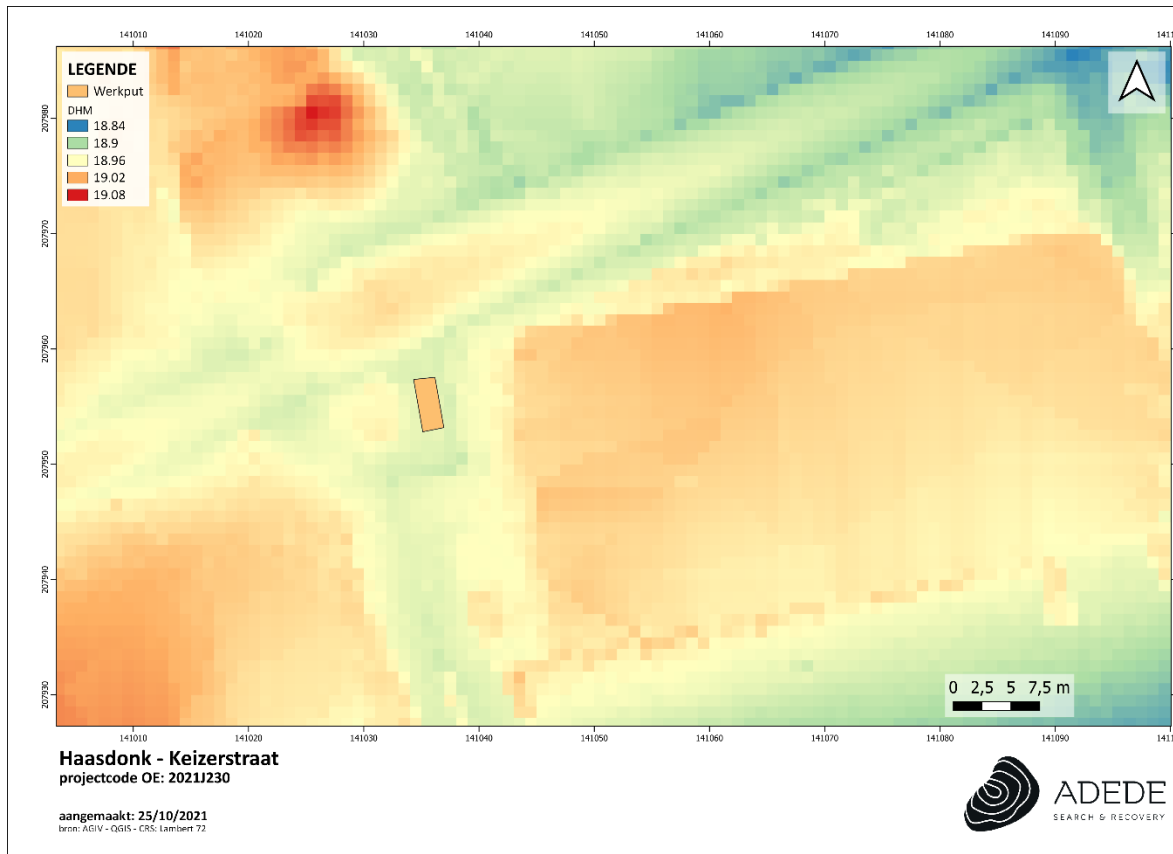
Niet van toepassing.

⁹ <https://verraedt.be/griet/knopengeschiedenis/>

4.2.5 Assessment sporen en lagen

4.2.5.1 Topografie van het onderzoeksgebied

Het projectgebied ligt in de gemeente Haasdonk (Beveren) in de Vlaamse Zandstreek van Laag-België op een hoger gelegen deel in de noordoostelijke hoek van de Wase Cuesta die in noordelijke richting zacht afhelt. Het microreliëf wordt bepaald door kleine stuifzandruggen.

Figuur 8. Digitaal hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m.

Tijdens het proefputtenonderzoek werden zowel het hoogteverloop van het maaiveld, als de diepte van het archeologisch vlak systematisch voor heel het onderzoeksgebied ingemeten ten opzichte van de Tweede Algemene Waterpassing (TAW).

De resultaten van de metingen op het maaiveld komen overeen met het DHM. De meeste hoogtemetingen in het onderzoeksgebied schommelen tussen 18,94m en 19,03m TAW.

Het eerste vlak bevond zich op een diepte tussen 18,25m en 18,34m TAW. Ter hoogte van het profiel werd lokaal verdiept tot 17,72m TAW, hierbij werd vastgesteld dat de moederbodem vanaf een diepte van 95cm onder het maaiveld aanwezig was.

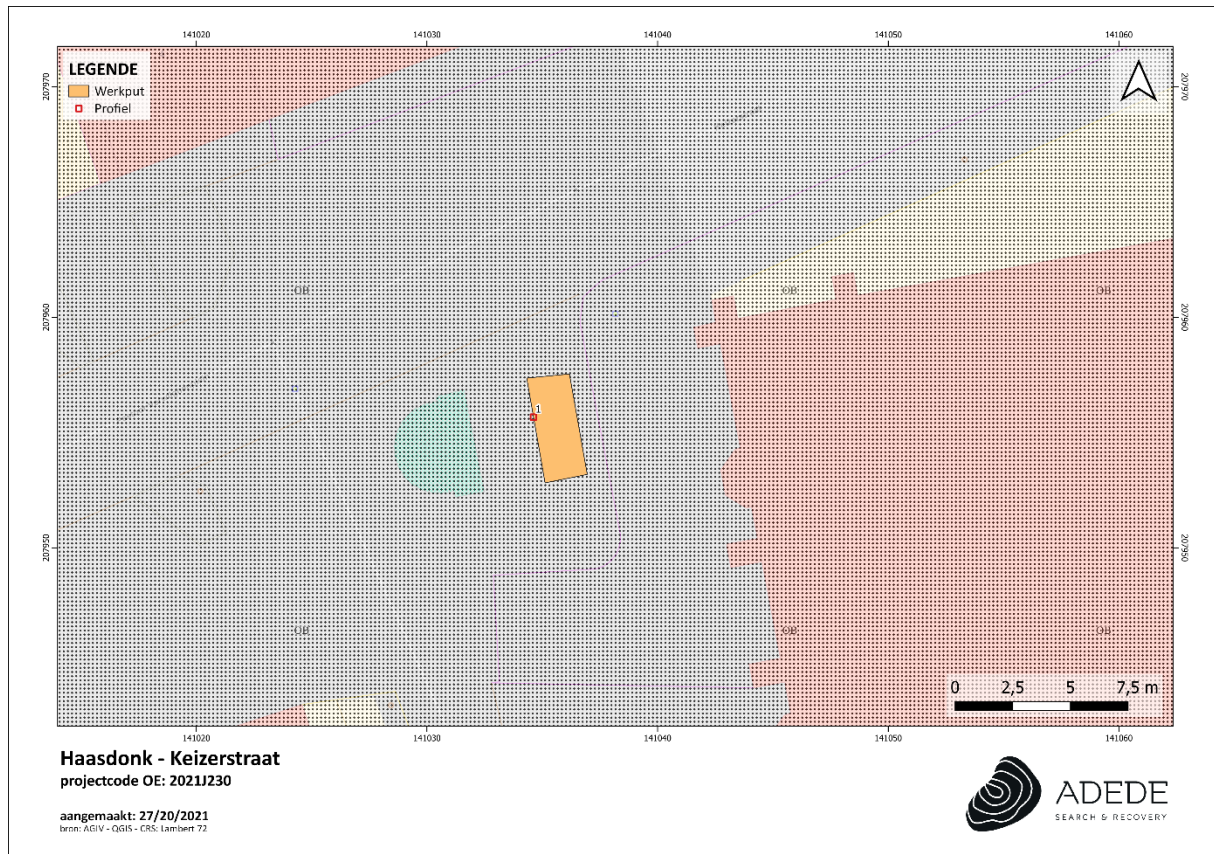
Figuur 9: TAW metingen maaiveld en vlak.

4.2.5.2 Stratigrafie en bodemopbouw

Bodemtypekaart¹⁰

Op de bodemtypekaart wordt het projectgebied volledig gekarteerd als een OB-bodem. Het betreft hier een bebouwde zone waarbij de bodem vermoedelijk sterk verstoord is door menselijk ingrijpen.

¹⁰ Van Ranst E. & Sys C., 2000, Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000), Laboratorium voor Bodemkunde, Gent.

Figuur 10: Bodemtypekaart met aanduiding van de werkput en het aangelegde profiel.

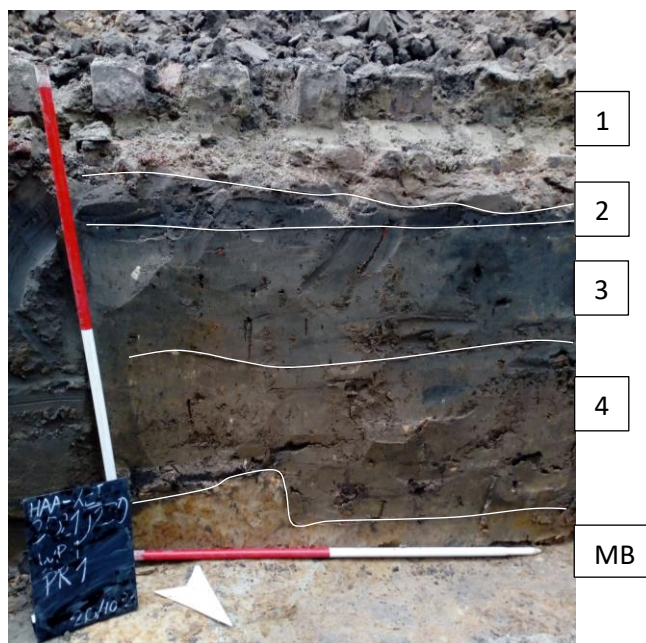
Stratigrafie

Tijdens het onderzoek werd een profiel aangelegd aan de westzijde van de werkput. Er werd voor deze locatie gekozen zodat de aanwezige begravingen op deze manier zo weinig mogelijk verstoord zouden worden bij de aanleg van het diepere profiel.

De toplaag bestaat uit een verharding die opgebouwd is uit verschillende elementen, namelijk een bovenste steenlaag, een stabiliséelaag, een bakstenen verharding en weer een stabiliséelaag. De bakstenen verharding vormt waarschijnlijk een eerdere fase van het kerkplein, waar de huidige fase gewoon bovenop aangelegd is.

Onder de verharding is een dunne blauwgrijze A horizont aanwezig, deze wordt gevolgd door een blauwbruine A horizont waarin los bot aangetroffen werd. De aanwezigheid van los bot, maar geen afgetekende sporen wijst op het verstoorte karakter van deze horizont. De sporen tekenen zich af in de overgang tussen deze blauwbruine horizont en de onderliggende bruine horizont. De ondergrens van deze laatste A horizont is zeer scherp en hoekig.

De gele moederbodem start op een diepte van 95cm, maar wordt zoals zichtbaar in het profiel hieronder nog doorsneden door de bovenliggende laag in wat mogelijk nog een graf is. Er zijn dus indicaties van twee begraafniveaus.

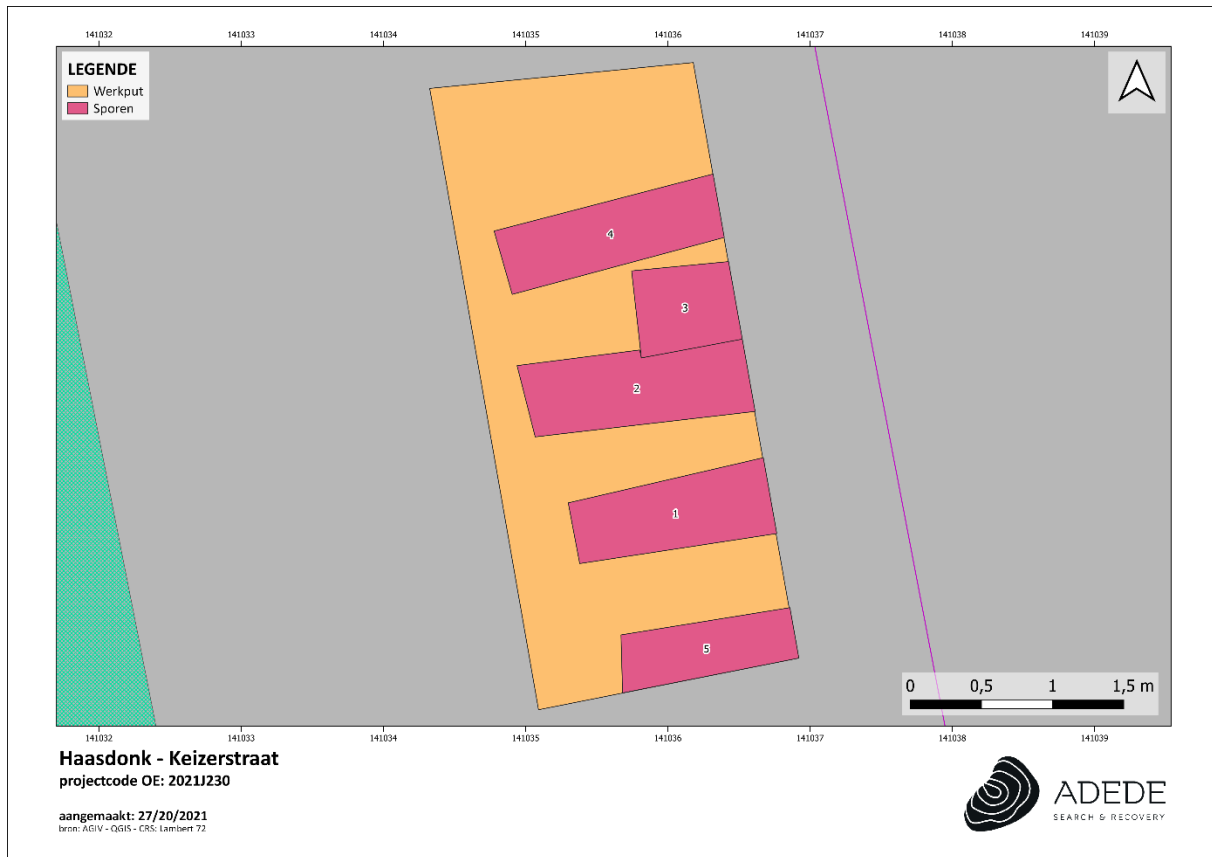

Figuur 11: profiel 1

Beschrijving lagen in profiel 1	
Laag 1	Verharding: (van boven naar onder:) laag stenen, stabilisé, bakstenen en stabilisé
Laag 2	Blauwgrijze zandleem
Laag 3	Blauwbruin zandleem met los botmateriaal
Laag 4	Bruin zandleem met botmateriaal
MB	Gele zandleem.

4.2.5.3 Sporenbestand

Er werden in de aangelegde werkput in totaal 5 spoornummers uitgedeeld.

Figuur 12: Allesporenplan

De toegewezen spoornummers behoren allemaal toe aan graven. Van spoor 3 werd in eerste instantie ook van uitgegaan dat het om een graf ging, maar in deze kuil bevonden zich enkel losse beenderen zonder anatomisch verband. Dit spoor overlapt deels met spoor 2 en is dus jonger.

Figuur 13: Spoor 3.

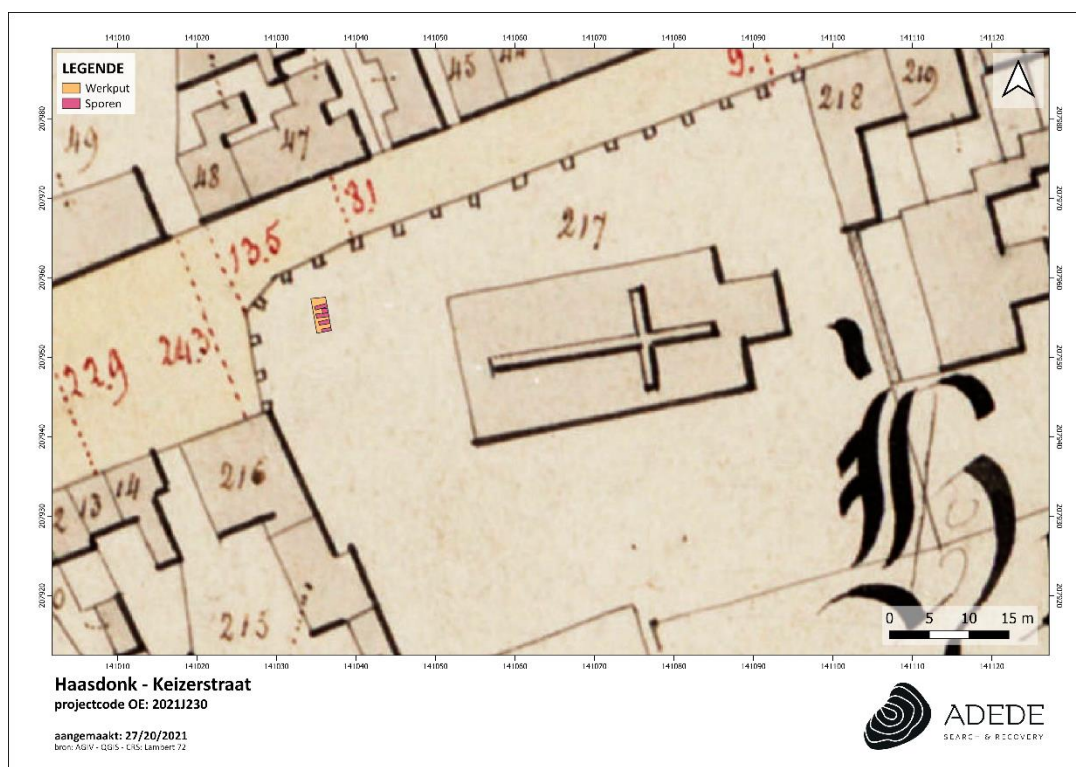
Sporen 1, 2, 4 en 5 zijn allemaal heel gelijkaardig, zowel in afmetingen als in uitzicht. Het gaat telkens om kistbegraveningen met een west-oost oriëntatie. Opvallend is de grote regelmaat die zichtbaar is in deze begravingen. Het hoofdeinde van alle kisten liggen op dezelfde lijn met weinig uitspringingen. Verder werd ook een tussenafstand van een halve meter gehanteerd tussen elk graf. Het schijnbaar geplande karakter van de graven en de aanwezigheid van plastieken knoopjes aan de torso's van de individuen wijst erop dat het mogelijk om een van de laatste fasen van de begraafplaats gaat. Volgens de voorzitter van de lokale kerkgemeenschap was de begraafplaats rond de kerk in gebruik tot 1926.

Figuur 14: Spoor 1 en 2 met respectievelijk individu 1 en 2.

4.2.5.4 Datering en interpretatie

Het onderzoeksgebied is volledig binnen het voormalige kerkhof rond de Sint-Jacobus De Meerdere-Kerk te Haasdonk gelegen. Alle aangetroffen sporen kunnen aan deze situatie gelinkt worden. Er werden namelijk 4 kistbegrovingen en een kuil met los bot aangetroffen. De kistbegrovingen tonen tekenen van een geplande organisatie met een regelmatige tussenafstand tussen elk graf. Verder geeft ook de aanwezigheid van plastieken knopjes en de bewaring van haar een indicatie van de eerder beperkte ouderdom van deze graven. De kans is groot dat het om een van de laatste fasen van het grafveld gaat. Volgens de voorzitter van de lokale kerkgemeenschap was de begraafplaats rond de kerk in gebruik tot 1926.

Figuur 15: Aangelegde werkput op de Atlas der Buurtwegen.

4.2.5.5 Beantwoorden onderzoeksvragen

- **Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.**

In totaal werden 5 sporen aangetroffen, het gaat om 4 kistbegraveningen en een kuil met los bot.

- **Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?**

De sporen zijn allemaal antropogeen.

- **Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?**

Alle sporen zijn goed bewaard, bij spoor 5 zijn zelfs nog haarresten bewaard.

- **Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?**

De sporen maken allemaal deel uit van het kerkhof en behoren met hoge waarschijnlijkheid tot dezelfde fase.

- **Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?**

Zoals hierboven aangegeven wordt behoren de aangetroffen begravingen met grote waarschijnlijkheid tot dezelfde fase van het kerkhof, dit wordt gesuggereerd door de grote regelmaat in de aangelegde graven.

- **Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?**

Neen, de omvang van het kerkhof kan niet bepaald worden op basis van de resultaten van dit onderzoek.

- **Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings,...) die kunnen wijzen op een inrichting van percellering?**

Neen.

- **Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten?**

Ja.

- **Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?**

Er kunnen minstens 2 verschillende niveaus onderscheiden worden. Mogelijk zijn het er nog meer.

- **Wat is de omvang?**

Begravingen komen voor over de hele werkput. Op basis van historisch kaartmateriaal zou dit kerkhof nog veel groter zijn.

- **Komen er oversnijdingen voor?**

Er komen geen duidelijke oversnijdingen voor.

- **Wat is het, geschatte, aantal individuen?**

Tijdens het proefputten onderzoek werden 4 individuen in situ aangetroffen en los bot van nog eens 5 andere individuen. De vastgestelde dichtheid is ongeveer 1 individu per 2m²

(hierbij werd het los bot buiten beschouwing gelaten. Deze dichtheid kan binnen het kerkhof nog sterk verschillen.

- **Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen vindplaatsen?**

De sporen kunnen met grote zekerheid gelinkt worden aan de aanwezige kerk. Er bevinden zich verder geen nabijgelegen vindplaatsen in de buurt die hiermee gelinkt kunnen worden.

- **Wat is de relatie tussen de bodem/de lagen en de archeologische sporen?**

De sporen zijn ingegraven in een verstoord pakket, dit pakket kan zelf ook het gevolg zijn van het lange gebruik van deze zone als kerkhof.

- **Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?**

De dorpskern en met uitbreiding de aanwezige kerk is op een zandrug in het landschap gelegen, dit kan een strategische keuze geweest zijn. De originele bodemopbouw is niet meer bewaard binnen de proefput.

- **Is er een bodemkundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?**

Oudere graven kunnen reeds geruimd zijn of kunnen doorgraven zijn door jongere bijzettingen. Ook zorgt het gebruik van het terrein als kerkhof en de aftopping van de natuurlijke bodem dat hiermee gepaard ging ervoor dat oudere sporen reeds vergraven kunnen zijn.

- **Wat is de bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?**

De bewaringstoestand ter hoogte van de werkput lijken vrij goed. De aangetroffen menselijke resten zijn goed bewaard.

- **Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?**

De aanwezigheid van het kerkhof is van grote archeologische waarde. Naast de archeologische waarden, wordt het aantreffen van menselijke resten ook steeds geconfronteerd met een emotionele en ethische waarde.

- **Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?**

De geplande werken rond de Sint-Jacobus De Meerdere-Kerk blijven beperkt tot de toplaag, hierdoor kan de vindplaats die zich onder een diepte van 70cm bevindt grotendeels in situ bewaard blijven. Diepere ingrepen, zoals het heraanplanten van bomen brengen een eerder fragmentaire bodemverstoring met zich mee. De rioleringswerken aan de weg zullen een diepere verstoring met zich meebrengen, aangezien deze locatie met grote zekerheid reeds verstoord is door de aanwezige weg zullen deze werken geen invloed hebben op de aanwezige archeologica.

- **Welke vraagstellingen zijn er voor vervolgonderzoek relevant?**

Niet van toepassing.

5 Synthese

5.1 Besluit gespecialiseerd publiek

5.1.1 Archeologische waardering

In opdracht heeft ADEDE in oktober 2021 een proefputtenonderzoek uitgevoerd op het kerkplein te Haasdonk. Het onderzoek werd uitgevoerd naar aanleiding van de geplande heraanleg van dit plein en bijhorende wegenwerken aan de Keizerstraat en Melselestraat. Deze ingrepen betekenen immers een bedreiging voor het aanwezige bodemarchief.

Het onderzoeksgebied is naast de Sint-Jacobus De Meerdere-Kerk te Haasdonk gelegen. In de aangelegde werkput werd bevestigd dat het kerkhof van deze kerk zich ten minste uitstreckte tot in de locatie van de proefput. Op een diepte van 70cm onder het maaiveld waren namelijk 4 graven gevonden. Deze waren op een sterk geordende manier aangelegd met een tussenafstand van 50cm en overeenstemmende hoofduiteinden. De aanwezigheid van plastieken knoopjes bij drie individuen wijst erop dat het waarschijnlijk over begravingen uit een van de laatste fasen van het kerkhof gaat. Het kerkhof bleef in gebruik tot 1926.

De geplande werken rond de Sint-Jacobus De Meerdere-Kerk blijven beperkt tot de toplaag, hierdoor kan de vindplaats die zich onder een diepte van 70cm bevindt grotendeels in situ bewaard blijven. Diepere ingrepen, zoals het heraanplanten van bomen brengen een eerder fragmentaire bodemverstoring met zich mee. De rioleringswerken aan de weg zullen een diepere verstoring met zich meebrengen, aangezien deze locatie met grote zekerheid reeds verstoord is door de aanwezige weg zullen deze werken geen invloed hebben op de aanwezige archeologica.

5.1.2 Potentieel tot kennisvermeerdering en afweging verder onderzoek

Gelet op het feit dat er archeologisch relevante sporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied vanaf een diepte van 70cm onder het maaiveld, en gezien de geplande werken op het kerkplein zich beperken tot de toplaag, kan de site in situ bewaard blijven.

5.2 Besluit breed publiek

Uit het proefputtenonderzoek dat ADEDE bv uitvoerde, blijkt dat zich binnen het onderzochte terrein archeologisch relevante sporen schuilhouden. Bijgevolg acht ADEDE bv behoud in situ noodzakelijk.

6 Bibliografie

Literatuur:

- W. De Roeck, J. Velleman, E. Ghyselbrecht, R. Machiels, J. Lemahieu, 2020. *Project 22.120 verbindingsriolering Melselestraat, Beveren, fase 1*. VEC Nota 687, Geel.
- Van Baelen, A., G. Noens, F. Cruz, R. Vergauwen, P. Laloo, 2019: *Archeologienota, verslag van resultaten, Beveren Verbindingsriolering Melselestraat (Aquafinproject 22.120)*. Bredene.
- Van Ranst E. & Sys C., 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Laboratorium voor Bodemkunde, Gent.

Onlinebronnen:

- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <https://onderzoeksbalans.onroenderfgoed.be/>.
- <https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html>
- <http://www.geopunt.be/>
- <http://belgica.kbr.be>
- <https://cai.onroenderfgoed.be>
- <http://www.ngi.be>
- http://www.ngi.be/Common/ferraris_nl.pdf
- http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cplI63204_nl.html
- <https://verraedt.be/griet/knopengeschiedenis/>

7 Fotolijst proefputtenonderzoek

N°	Spoor/sporen	Wp	Vlak	Wind- richting	Aard		Omschrijving/extra info	Datum
					Vlak aard	Profiel aard		
0001	OV1	1	1	N	X			20/10/2021
0002	SP1	1	1	ZW	X			20/10/2021
0003	SP2	1	1	ZW	X			20/10/2021
0004	SP3	1	1	NO	X			20/10/2021
0005	SP1&2	1	1	ZW	X		Skelet 1 & 2	20/10/2021
0006	SP4	1	1	ZW	X			20/10/2021
0007	SP4	1	1	ZW	X		Skelet 3	20/10/2021
0008	SP5	1	1	ZW	X		Skelet 4	20/10/2021
0009	PR1	1	1	ZW		X	Fotonummer niet op fotobordje	20/10/2021

8 Vondstenlijst proefputtenonderzoek

Inventarisnr.	WP	Spoor	Vlak	Kwadrant	Profiel	Laag	Materiaal categorie	Aantal	Datering	Beschrijving
0001	1		1				Bot Menselijk			Los bot
0002	1	1	1				Bot Menselijk			Skelet 1
0003	1	2	1				Bot Menselijk			Skelet 2
0004	1	3	1				Bot Menselijk			Los bot
0005	1	2	1				Metaal	5		Nagels
0006	1	2	1				Glas	1		
0007	1	2	1				Plastiek	2		Knoop
0008	1	5	1				Bot Menselijk			Skelet 4
0009	1	1	1				Metaal	5		Nagels
0010	1	1	1				Plastiek	3		Knoop
0011	1		2				Bot			Los bot
0012	1	3	1				Glas			
0013	1	5	1				Metaal			Haarpinnen
0014	1	4	1				Plastiek	2		Knoop
0015	1	4	1				Bot Menselijk			Skelet 3
0016	1	4	1				Glas	6		
0017	1	4	1				Metaal	2		Nagels

9 Sporenlijst proefputtenonderzoek

Spoor	WP	Vlak	Afmetingen (cm)			TAW (m)	Vorm	Kleur		Vulling	Inclusies		Interpretatie	Datering
			L	B	D			K1	K2		I1	I2		
0001	1	1	120	47			Rechthoek	Donkergrijs	Grijsbruin	Zandleem	Bot	Baksteen	Kistaflijning, graf individu 1	
0002	1	1	140	58			Rechthoek	Donkergrijs	Grijsbruin	Zandleem	Bot	Baksteen	Graf, individu 2	
0003	1	1	56	55			Rechthoek	Donkergrijs		Zandleem	Bot	Baksteen	Graf? --> geen skelet aanwezig	
0004	1	1	139	41			Rechthoek	Donkergrijs		Zandleem	Bot	Baksteen	Graf, individu 3	
0005	1	1					Rechthoek	Donkergrijs		Zandleem	Bot	Baksteen	Graf, individu 4	

10 Lijst van figuren

Figuur 1: Overzicht op het onderzoeksgebied.	10
Figuur 2: Opmetingsplan geplande werken zone parochiekerk Haasdonk.....	11
Figuur 3. Voorgesteld Proefputtenplan volgens PVM (boven) en uitgevoerd Proefputtenplan (onder).	14
Figuur 4: Overzichtsfoto van de vier aangelegde werkput.	16
Figuur 5. Haarpinnen bij individu 4 (vondst 13).	19
Figuur 6. Vondst 12 (spoor 3).	19
Figuur 7. Knoopjes bij individu 1 (boven) tot 3 (onder).	20
Figuur 8. Digitaal hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m.	21
Figuur 9: TAW metingen maaiveld en vlak.	22
Figuur 10: Bodemtypekaart met aanduiding van de werkput en het aangelegde profiel.	23
Figuur 11: profiel 1	24
Figuur 12: Allesporenplan	25
Figuur 13: Spoor 3.	25
Figuur 14: Spoor 1 en 2 met respectievelijk individu 1 en 2.	26
Figuur 15: Aangelegde werkput op de Atlas der Buurtwegen.	27